

OOK RELEVANT VOOR VARKENSHOUDERS

Spuitvrije zones bij nieuwbouwprojecten en gevolgen voor schadevergoeding

De komende jaren moeten er veel woningen worden gebouwd. Dat is in ieder geval één van de zaken waar ze het in Den Haag wél over eens zijn. Bij de realisatie van woningbouw is een veel gehoord thema 'stikstof'. Een ander thema dat steeds belangrijker wordt, is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De spuitzones die daarbij horen, vormen steeds vaker een belemmering voor woningbouwplannen. Ook varkenshouders hebben hiermee te maken. Ik zal dit uitleggen in dit artikel en ik zal ook aangeven welke oplossingen de overheid voor ogen heeft en welke gevolgen er zijn wat betreft de schadevergoeding voor de betrokken agrariërs.

Tekst: Esther Wijnen, advocaat bij Linssen cs Advocaten, Tilburg • Beeld: Beeldarchief Prosu BV

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door agrariërs is op nationaal niveau geregeld door toelating van middelen en algemene regels voor gebruik. Het gebruik is op zichzelf niet vergunningplichtig. Op gronden met een agrarische bestemming mogen in beginsel gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt.

De huidige wetgeving kent geen specifieke regels voor het aanhouden van een bepaalde afstand tussen woningen en agrarische percelen. In de rechtspraak is wel een richtafstand geformuleerd. Een afstand van 50 meter tussen een gevoelige functie, zoals woningen en tuinen, en agrarische bedrijvigheid waarbij gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, wordt redelijk geacht. De afstand van 50 meter is een indicatieve, maar als veilig gehanteerde afstand.

Daarbij is van belang dat bij het beoordelen van een woningbouwplan rekening moet worden gehouden met wat planologisch maximaal mogelijk is op de agrarisch bestemde gronden. Anders gezegd, als op gronden naast een beoogde woningbouwlocatie een agrarische bestemming zit waar gewasbeschermingsmiddelen mogen worden

gebruikt, dan moet men daar rekening mee houden; of nu daadwerkelijk wordt gespoten op die percelen of niet.

Kleinere afstand aanhouden

De afstand van 50 meter kan worden verkleind, mits daarvoor een deugdelijke motivering bestaat. Deze motivering moet gebaseerd zijn op een zorgvuldig op de locatie toegesneden onderzoek. Dit komt in feite neer op een uitgebreid deskundigenrapport waarin op alle relevante aspecten moet worden ingegaan. Tot voor kort werd ook gebruik gemaakt van (rekenkundige) modellen om te motiveren dat de afstand veilig kon worden verkleind. Door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: Afdeling) is dat momenteel feitelijk aan banden gelegd. Onderzoeken waarbij gebruik is gemaakt van resultaten van driftmetingen die zijn uitgevoerd door Plant Research International Wageningen (PRI) vormen naar het oordeel van de Afdeling geen deugdelijke motivering. Een ander in het verleden vaker gebruikt model, het EFSA-model (een rekenmodel van de European Food Safety Authority) wordt door de Afdeling ook niet (meer) aangenomen als algemeen wetenschappelijk aanvaard model waarmee

afstanden voor spuitzones kunnen worden bepaald.

In locatiespecifieke onderzoeken die de toets der kritiek van de Afdeling wel konden doorstaan was bijvoorbeeld sprake van en werd rekening gehouden met:

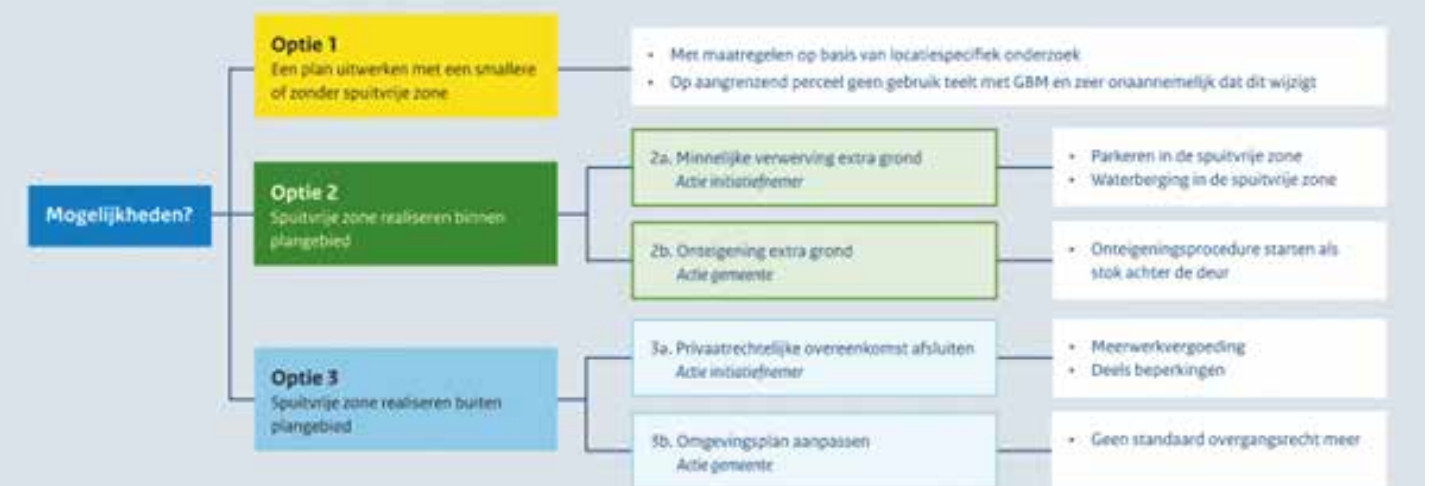
- Het realiseren van groenvoorzieningen (struweelhaag/groenblijvende haag);
- aanwezigheid van een sloot en teeltvrije zone;
- type teelt en type gewasbeschermingsmiddelen;
- gehanteerde spuittechniek;
- paragraaf 3.5.3 Activiteitenbesluit milieubeheer en paragraaf 4.64 Besluit activiteiten leefomgeving ten aanzien van driftreducerende technieken.

Geen wetgeving en moeizame ontwikkeling van woningbouw

Er is op dit moment geen wetgeving wat betreft een minimaal aan te houden afstand tussen agrarische percelen waar gewasbeschermingsmiddelen gebruikt mogen worden en woningbouw. De rechtspraak op het gebied van het aanhouden en verkleinen van de richtafstand is steeds in ontwikkeling en per saldo in getal beperkt. In de praktijk komt het

Aanpak spuitvrije zone bij nieuwbouwprojecten

Volgens de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State moet een spuitvrije zone van ten minste 50 meter breed worden gerealiseerd tussen nieuwbouwwoningen en agrarische percelen waar gebruik van GBM is toegestaan.

Schematische aanpak spuitvrije zone bij nieuwbouwprojecten.

erop neer dat gemeenten en projectontwikkelaars niet goed weten hoe ze ermee om moeten gaan.

Drie oplossingsrichtingen

Om toch de doelen ten aanzien van nieuwe woningen te halen, is recent door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland gepubliceerd de 'Handreiking Aanpak spuitvrije zone bij nieuwbouwprojecten' en het bijbehorende 'Kennisdokument Omgaan met 50 meter spuitvrije zone bij nieuwbouw'.

Er zijn drie oplossingsrichtingen gepresenteerd:

Optie 1

Binnen het woningbouwplan wordt gewerkt met een kleinere spuitzone of zelfs helemaal geen spuitzone. Dit moet gemotiveerd worden met locatiespecifiek onderzoek.

Optie 2

Binnen het plangebied (de nieuwe woonwijk) wordt een spuitvrije zone gerealiseerd. In dit geval kan ofwel extra grond worden aangekocht, ofwel heeft men het over onteigening van grond als geen vrijwillige medewerking wordt verleend.

Optie 3

De spuitvrije zone wordt buiten het plangebied (de nieuwe woonwijk) gerealiseerd. Dit komt er per saldo op neer dat met de agrariër wordt afgesproken dat hij binnen de spuitvrije zone geen gewasbeschermingsmiddelen meer zal gebruiken. Een andere mogelijkheid is dat in het Omgevingsplan (voorheen: bestemmingsplan) wordt bepaald voor de agrariër dat hij op zijn grond geen gewasbeschermingsmiddelen meer

mag gebruiken. Anders gezegd, een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in het Omgevingsplan. In de handreiking wordt ook de mogelijkheid genoemd om een maatwerkvoorschrift specifiek voor het agrarische perceel op te nemen.

Signaleringen schadevergoedingen

De kans is groot dat een gemeente en/of projectontwikkelaar bij een agrariër aanklopt voor het aankopen van grond om huizen op te bouwen of om te gebruiken voor de inrichting van een spuitvrije zone. De inrichting van een spuitvrije zone kost extra geld, dus betrokken partijen kiezen potentieel liever voor andere routes. En die andere, potentieel goedkopere, route is ook beschreven in de handreiking. Het is optie 3.

Het gaat dan om het realiseren van een spuitzone buiten het plangebied door een overeenkomst te sluiten met een agrariër waarbij wordt afgesproken dat de agrariër geen gebruik meer maakt van gewasbeschermingsmiddelen binnen een bepaalde zone en de mogelijkheid van juridische borging via het Omgevingsplan door een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op te leggen.

Het is mijn inschatting dat gemeenten vaker zullen kiezen voor deze twee mogelijkheden. In de Handreiking wordt ten aanzien van het sluiten van een overeenkomst gesproken over vergoeding van geleden schade naar analogie met gedoogplichten. Gedoogplichten kennen we bijvoorbeeld voor de aanleg van kabels en leidingen door onder meer Enexis, Tennet en

Liander. Het is van belang dat daarbij recht bestaat op een volledige schadeloosstelling.

In de Handreiking wordt over het opnemen van een verbod in het Omgevingsplan aangegeven dat dan enkel nadeelcompensatie aan de orde kan zijn, maar dat die schade meestal beperkt blijft door de aftrek van het normaal maatschappelijk risico. Het is erg belangrijk dat bij nadeelcompensatie geen sprake is van een volledige schadeloosstelling. Per saldo kan het dus betekenen dat een verbod gaat gelden voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op agrarische percelen, derhalve sprake is van waardedaling van de grond en mogelijk inkomensschade, en die schade niet volledig wordt vergoed.

Voor de agrariër in kwestie maakt het dus nogal wat uit voor welke optie een gemeente en projectontwikkelaar kiest. In de Handreiking wordt als aandachtspunt beschreven dat recht moet worden gedaan aan de belangen van agrariërs. Overleg met alle betrokken partijen wordt belangrijk gevonden. Hoe partijen in de praktijk worden betrokken, zal in elk geval anders zijn. Het is belangrijk om zelf ontwikkelingen in de gaten te houden en zo nodig ook zelf op tijd initiatief te nemen. •

ABRVs 29 maart 2017, ECLI:NL:RVS:2017:868, r.o. 62.1.
2 O.a. ABRV's 10 februari 2021, ECLI:NL:RVS:2021:276 en ABRV's 5 januari 2023, ECLI:NL:RVS:2023:245, r.o. 5.6.
3 Zie de uitspraken van de Afdeling van 30 maart 2016 (ECLI:NL:RVS:2016:855), van 6 juni 2018 (ECLI:NL:RVS:2018:1741) en van 16 december 2020 (ECLI:NL:RVS:2020:3018).
4 Zie o.a. ABRV's 19 oktober 2022, ECLI:NL:RVS:2022:3023 [sivo.nl/onderwerpen/expertteam-woningbouw/gebiedsontwikkeling-versnellen/spuitvrije-zones-nieuwbouwprojecten](https://www.sivo.nl/onderwerpen/expertteam-woningbouw/gebiedsontwikkeling-versnellen/spuitvrije-zones-nieuwbouwprojecten)